

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yüz yedinci İqtima

8.11.1337 Salı

Münderecat

	Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	128:129
2. — Mazbatalar	129
1. — Gümüşane Mebusu Hasan Fehmi Beyle refikinin 11 Nisan 1334 tarihli Gümrük Kanununun mevkiî mehiyetten ref'ini mutazammın Kararnamenin mülga olduğuna dair kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/368)	129
2. — Gümüşane Mebusu Hasan Fehmi Beyle refikinin, Reji beyiye memurluklarının mâtül gazilere hasrı hakkında kanun lâyihası ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/370)	129
3. — Müzakere edilen maddeler	130
1. — İdarei kura ve nevali kanunu lâyihası ve Dahiliye Encümeni mazbatası	130:139

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 2,30 sonra

REİS — Birinci Reisvekili Hasan Fehmi Beyefendi

KÂTIPLER : Mahmud Said Bey (Muş), Haydar Bey (Kütahya)

REİS — Meclis küşadedildi. Zaptı sabık hulâsası okunacak.

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

Birinci Reisvekili Hasan Fehmi Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde bilinikât zaptı sabık hulâsası kıraat ve tashiha kabul olundu. Şayanı müzakere olduklarına dair mazbatalarla Lâyiha Encümeninden mevрут İzmit Mebusu Sırrı Beyin kalebentlik cezalarının nefye tahviline dair teklifi kanunisi Adliye Encümenine, Batum Mebusu Edip Beyin Elviye Selâse Vergilerin tevhidten cibayet edilmesine dair teklifile, Kozan Mebusu Dr. Fikret Beyin Kaymakam Nazım Bey ailesine Hıdematı Vataniye tertibinden maaş tahsisine dair teklifi Kavanin ve Muvazenei Maliye encümenlerine havale olundu.

Ertuğrul Mebusu Mustafa Kemal Beyin senedatı âdiye ile tasarruf muamelesinin bir sene için iadesine, Tokad Mebusu İzzet Beyin arazi sahibi olan jandarma efradına hasat mevsiminde mezuniyet itasına ve Elâziz Mebusu Rasim Beyin muhacirine mütaallik tekliflerinin şayanı müzakere olmadığına dair Lâyiha Encümeni mazbataları kıraat olundu. Bunlardan Mustafa Kemal Bey teklifini istirdadeylemiş olmakla diğerleri Lâyiha Encümeninin mazbatası veçhile şayanı müzakere görülmedi. Erzurum Mebusu Nusret efendinin Meclisten bir Şûrayı Evkaf intihabına dair teklifi Şeriye Encümenine, Batum Mebusu Edip Beyin Batum meralarında bulunan Ardahan ve Artvin ahalisinin hayvanatından ithalât resmi alınmamasına dair teklifi Kavanini Maliye ve İktisat encümenlerine havale olundu.

Münhal bulunan şube kâtiplikleriyle reislikleri ve İktisat Encümeni âzalığı için intihap

icra edilmesi Makamı Riyasetten tebliğ olundu. Malta'dan gelen İsparta Mebusu Cemal Paşanın telgrafiyle Kars'ın senei devriye istirdadı münasebetiyle mevрут telgraf kıraat edildi. Mesken icarları hakkındaki Kanunla, Memaliki müstahlasa ahalisinden haneleri hedim ve tahrip edilmiş olanlara hane itasına dair olan teklifi kanuniyenin buldukları encümenlerden celp ile ruznameye alınmalarına karar verildi. Diyarbekir Mebusu Mustafa Akif, Karahisarı Sahib Mebusu Şükrü, Konya Mebusu Arif, Erzurum Mebusu Asım, Cebelibereket Mebusu Rasim, İzmit Mebusu Fuad, Burdur Mebusu Veli beylerle İsparta Mebusu Cemal Paşanın Divanı Riyasetin teklifi veçhile mezuniyetleri kabul olundu. Cebelibereket Mebusu Rasim Beyin mezuniyeti esnasında ahvali sıhhiyesine müstenit mazereti dolayısıyla tahsisatının tam olarak ita edilmesine dair takriri tecviz edildi. Bilâhara hiyaneti vataniye cürmünden dolayı mahpus ve mevkuf bulunanların istiklâl mahkemelerince tahkikine dair olan Adliye Encümeninin tanzim etmiş olduğu lâyihai kanuniyenin müzakeresi icra edilerek lâyihanın şekli kanunisi şayanı kabul görülmedi. Nafiz Beyin bu hususa mütaallik teklifi kanunisi Lâyiha Encümenine havale edilerek teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

Hasan Fehmi Beyefendinin tahtı riyasetlerinde bilinikât Batum Mebusu Fevzi Beyle rüfekasının Elviye Selâse hakkındaki takrirlerinin Heyeti Vekile huzuriyle müzakeresi bilera müzakerenin kifayeti takarrür ettikten sonra Kars ve civarında icabeden tahkikatın icrası lüzumunun Heyeti Vekileye tevdiine dair Es-kişehir Mebusu Abdullah Azmi Efendinin takriri kabul olundu.

Badehu Karahisarı Sahib Mebusu Şükrü

Beyin Elcezire cephesi hakkında Erkânı Harbiyei Umumiye Riyasetinden istizahı natık olan takriri müzakere edilerek Fevzi Paşa Hazretleri tarafından cevap ita ve kifayeti müzakere takarrür ettikten sonra ruznameye geçilmesine dair, Konya Mebusu Musa Kâzım Efendi ile rüfekâsı tarafından ita edilen takrir kabul olup Salı günü Nevahi Kanununun müzakeresiyle istigal etmek üzere içtima olunacağı Makamı Riyasetten bittebliğ celseye nihayet verildi.

Sual takrirleri

1. — Kütahya Mebusu Cemil Beyin öğle tatlilerine dair takriri Heyeti Vekileye,
2. — Karahisarı Sahib Mebusu İsmail Şükrü Efendinin bağlardaki tahribata dair takriri Müdafaai Milliye Vekâletine,
3. — Diyarbakir Mebusu Kadri Beyin Jandarmaya ve Antalya ve Kars mutasarrıflarının becayişlerine dair takriri Dahiliye Vekâletine,
4. — Ergani Mebusu Emin Beyin Dahiliye Müsteşarı Hamit ve İdarei Mahallî Müdürü Münir beylere verilen harciraahlara mütaallik sual takriri Dahiliye Vekâletine havale edilmiştir.

Birinci Reisvekili	Kâtip	Kâtip
Hasan Fehmi	Mahmud Said	Haydar

REİS — Zaptı sabık hulâsası hakkında mütalâa var mı? Zaptı sabık aynen kabul olundu.

2. — MAZBATALAR

1. — *Gümüşane Mebusu Hasan Fehmi Beyle refikinin, 11 Nisan 1334 tarihli Gümrük Kanununun mevkii meriyetten ref'ini mutazammın kararnameinin mülga olduğuna dair kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/368)*

REİS — Düveli Mütelifenin tazyikiyle Ferid Paşa zamanında kaldırılan Gümrük Kanununun iadei meriyetine dair olan teklifi kanuniyi Lâyiha Encümeni şayanı müzakere görüyor. Kavanini Maliye Encümenine havale ediyoruz.

2. — *Gümüşane Mebusu Hasan Fehmi Beyle refikinin reji beyiye memurluklarının mâlül gazilere hasrı hakkında kanun lâyhası ve Lâyiha Encümeni mazbatası*

REİS — Sakat ve mâlül gazilere Devlet inhisarındaki mevaddın beyiye resminin tahsisi hakkındaki teklifi kanuniyi Lâyiha Encümeni şayanı müzakere görüyor. Kavanini Maliye Encümenine gönderiyoruz.

Malta'dan gelen zevatı Meclis namına istikbal etmek üzere beş kişilik bir heyetin izamını Aydın Mebusu Esad Efendi ile rüfekâsı teklif ediyorlar.

ESAD Ef. (Aydın) — Bendenizin teklifim Adana meselesine aittir.

REİS — Öyle ise sonra arz ederim. Öteki meseleyi zannediyordum. O hususta Meclis noktai nazarını tesbit etmiştir. Zaten Meclis namına bir heyet gidiyor efendim.

Nevahi Kanununun müzakeresine geçiyoruz.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim, her gün bin türlü ihtilâfatımıza bâdi olan Heyeti Vekilenin vazâifine dair olan kanun hakkında encümeni mahsusun yapmış olduğu mazbata tabolunmuştur. Bu ihtilâfa nihayet vermek için bunu her şeye takdimen müzakere edelim, çıkaralım.

OPERATÖR EMİN B. (Bursa) — Efendim, bundan beş - altı ay evvel sivil etibba hakkında Meclisi Âlinize bir kanun gelmişti. Bu uzun uzadıya münakaşa edildi. Nihayet Meclisi Âli Müdafaai Milliye ve Sıhhiye Encümenlerine havale etti, orada tekrar müzakere edildi. Ve Meclisi Âlinin emri veçhile bir şekil tesbit olundu. Şimdi yalnız Meclisten çıkarılması kaldı. Yani uzun uzadıya münakaşa edilecek bir noktası kalmadı. Gerek Müdafaai Milliye ve gerekse Sıhhiye Encümenince bir şekil kararlaştırıldı. Altı aydan beri ruzmanemizde duruyor. İstirham ederim, üç dakikalık bir meseledir, çıkaralım.

TEVFİK Ef. (Kângırı) — Efendim, Meşrutiyet ve Meclisi Mebusanın sebebi teşekkülü olan bütçe hâlâ müzakere olunmuyor. Her şeye tercihan onun müzakeresini teklif ederim. (Bravo, sadaları)

REİS — Evvelâ Tevfik Efendi Hazretlerinin tekliflerine cevap vereceğim. Bütçeyi Muvazenei Maliye Encümeninden geldiği gün ruzmanemize ithal etmek tabî lâzım ve elzemdir. Çok rica ederiz ki, bir an evvel bütçeyi Muvazenei Maliye Encümeni çıkarsın.

Hüseyin Avni Beyin teklifini ruzmanemize alırız. Mamafih her hangisini takdimen müza-

kere etmek Heyeti Celilenize aittir. Şunu da arz edeyim ki, ruznamedeki maddelerin tezyidi için müzakereyi kapatırken şunu bunu ilâve etmek meselesini o zaman açsak daha iyi olur. Ruznamemizde 10 - 12 teklif vardır. Bundan sonra ruznamemize Hüseyin Avni Beyin teklifini de ilâve ederiz. Heyeti Vekilenin Kanunu da ilâve ederiz. Hangisini tercihan müzakere ederseniz o, Heyeti Celilenize aittir.

3. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *İdarei kura ve nevahi kanunu lâyihası ve Dahiliye Encümeni mazbatası*

REİS — Şimdi Nevahi Kanununun müzakeresine geçiyoruz; malûmuâliniz on üçüncü maddede kalmıştık :

MADDE 13. — Dairei memuriyetleri dâhilinde Hükümet ve vilâyet memurları ve nahiye bütçesinden maaş alan memurin ve müstahdemnin nahiye şûrası âzalığına intihabolunamaz. Kezalik karye mültezim ve mûtaahhitleri aynı nahiye dâhilinde âzalığa intihabedilemez.

VEHBİ B. (Karesi) — Reis Bey bir noktayı izah için zapta geçmesini rica edeceğim. İlerde tefsire medar olsun. (Nahiye bütçesinden maaş alan memurin ve müstahdemnin nahiye şûrası âzalığına intihabolunamaz.) deniyor. Bunlar ilelebet mi intihabolunamaz, yoksa maaş aldığı müddetçe mi?

HAYDAR B. (Van) — Maaş aldığı müddetçe.

VEHBİ B. (Karesi) — Evet onu ben de biliyorum, ama bu kanun köylerde tatbik olunacak. Hiç olmazsa zapta geçsin.

REİS — O halde sözler bitti. Tadilname de yok. Maddeyi reyimize arz edeyim.

On üçüncü maddeyi kâfi görüp on ikinci maddeye geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edildi.

Efendim, on ikinci maddeyi malûmuâliniz encümene vermiştik, encümen bu maddeyi nazarı dikkate alınan takrirler mucibince tadil etmiş, okuyoruz.

MADDE 12. — Nahiye şûrası âzalığına intihabolunabilmek için şeraiti anifeden başka şeraiti âtiye de lâzımdır :

1. Yirmi beş yaşını ikmal etmiş olmak. 21 yaşını ikmal edenlerden okuyup yazanlar âzalığa intihabolunabilir.

2. Muhilli şeref ve haysiyet bir fiilden dolayı cünha ile ve efali saireden dolayı bir sene hapse mahkûm olmamak.

3. Nahiyenin hayatı umumiyesinde fiilen dâhil ve alâkadar bulunmak.

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim, bir sene meselesi bizim köylerde nazarı dikkate alınmalı. Bir sene meselesi yanlışır. Öyle köyler vardır ki, oralarda âza da bulunamayacaktır. Bilhassa vilâyatı Şarkiyemizde âza bulunamayacaktır. Köyle hakkında kabiliyeti tatbikiyesi yoktur. Binaenaleyh, vilâyet demek kâfidir.

Dr. MAZHAR B. (Aydın) — Bendénizin varidi hatırı olan bir şeyi söylemek istiyorum. (Nahiyede mukim olmak veyahut ahalisinden olmak) kaydından nahiye ahalisinden olanlar için mukim olmak kaydı olmadığı anlaşılıyor. Nahiyede mukim olan bir adamın, nerede ikamet ederse etsin, o nahiye âzalığına intihap hakkı vardır. Şu takdirde köy veya kasabadan uzak, ticareti saire ile işigal eden o nahiye ve köye tevellüdetmiş bâzı zevat, bunlardan 2, 3, 4, tanesinin intihabedilebilmesi memul olduğuna göre onlar kasabalardaki işlerini terk ederek her zaman içtimaa gitmezse tabîî nahiye şûrası dahi her zaman muntazaman içtimayı yapamayacaktır. Bunuula beraber ticareti saire ile işigal eden ve daha ziyade köy üzerine zinüfuz adamların intihabı temin edilmiş olmak ihtimali mevcuttur. Bu müntehipler hakkında bulunan şerait meyanında (mukim olmak veya o nahiye ahalisinden) kaydı var. Nahiye ahalisinden olmak için mukim olmak kaydı yoktur. Binanealeyh yalnız o nahiye ahalisinden olmak demek, o nahiyede tevellüdetmiş bir şahıs olmak demektir. Aynı şartlar olduğu için söylüyorum. Çünkü alâkadardır. Onun için arz ediyorum ki, bu bendenize mahzurdur. Bu mahzuru ref'edebilmek için, bütün bütün o nahiye içerisinde olanların intihabını menetmek, bâzı münevveranın intihabına mâni olmak demek olacağı için, hiç olmazsa bir kayıt konmak lâzımgeleneğini zannediyorum ve hiç olmazsa (şûra âza adedinin sülüsünü veya dörtte birini tecavüz etmemek üzere bu gibi karye hariçinde sakin olanların da intihabı caizdir) diye bir kaydın ilâvesini teklif ederim.

REİS — Karesi Mebsu Vehbi Beyin bir tadil teklifi var :

Riyaseti Celileye

Bir sene kaydının tayyını teklif eylerim.

Karesi
Vehbi

REİS — Haydar Bey encümenin bu bapta bir mütalâası var mı?

HAYDAR B. (Van) — Bir mütalâamız yoktur.

REİS — Takriri reyinize arz ediyorum.

HAYDAR B. (Van) — Geçen gün bu bir sene kaydı yoktu. Heyeti Umumiyenin kabul ettiği tahrir üzerine ilâve etmiştik.. Eğer Heyeti Umumiye arzu ederlerse kaldırabiliriz. Encümen bunun için bir şey demez...

REİS — Takriri reyinize arz ediyorum. Bir sene kaydının tayyını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar. Tahrir nazarı itibara alınmadı... On ikinci maddeyi encümenden gelen şekliyle reyinize arz ediyorum (Bir daha okun-sun sesleri)

(On ikinci madde bir daha okundu.)

REİS — Başka tadilname yok. Söz alan da yok. Maddenin birinci müzakeresini kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsınlar... Birinci müzakerede kâfi görülmüştür.

On dördüncü maddeye geçiyoruz :

İkinci Kısım

Nahiye meclisi âzalığı ile kabili telif olmıyan hidemat, nahiye meclisinde içtimai caiz olmıyan kimseler, nahiye meclisi âzalığından sukutu müstelzim ahval

MADDE 14. — Mebusluk, Meclis âzalığı ve memuriyet nahiye âzalığı ile kabili telif değildir. İşbu evsafı haiz bir kimse nahiye meclisi âzalığına intihabolunduğu takdirde intihabat neticesinin tarihi tebliğinden itibaren on gün müddetle hakkı ihtiyarı haizdir. Bu müddet zarfında hakkı ihtiyarını istimal etmezse âzalığı sakıt olur.

REİS — Madde hakkında söz istiyen var mı?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Yalnız meclis kelimesi şûra olacak.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Efendim kabili telif kelimesini kabili içtima şeklinde tashih etmelidir.

HAYDAR B. (Van) — Efendim serlevhada birinci satırda nahiye meclisi değil, nahiye şûrası

olacak. Sonra ikinci satırın nihayetinde yine nahiye meclisi değil, nahiye şûrası olacak. Sonra maddenin ikinci satırının başında; «Nahiye şûrası âzalığı ile kabili telif değildir.» olacak.

LÜTFİ B. (Malatya) — Bir de (şûrası) var. Bunun hangisi olduğu tasrih olunmuyor.

HAYDAR B. (Van) — Nahiye şûrası âzalığına intihabolunur olacak...

LÜTFİ B. (Malatya) — Hangi meclis âzalığı?

HAYDAR B. (Devamla) — Meclis âzalığından maksat on üçüncü maddede, nahiye dairesi dâhilinde bulunan âza memur, mütaahhit bulunanlar, on dördüncü maddede alehtlak bunun haricinde kalan âzalıkları zikrediyor. Meselâ; mebusluk, meclis âzalığı, meclisi idare, belediye âzalığı, alelûmum memurin... Alelûmum.. meclis âzalığı... Sonra nahiyede mukim olur, bir memuriyeti de vardır. Âzalığa intihabolunur ve kendisine tebliğ edilir. Kabul ederse eder, etmezse kalmır.

REİS — On dördüncü madde hakkında başka söz alan yok... Tadilname de yok...

HAYDAR B. (Van) — Mecalisten maksat mecalisi resmiyedir. Yoksa birtakım mecalisi hayriye vardır ki, bunlar mâni değildir.

REİS — On dördüncü maddeyi reyinize arz ediyorum.

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Kabili telif, kabili içtima tarzında olmalı.

VEHBİ B. (Karesi) — Kabili telif muvafık değildir.

REİS — Haydar bey ne diyorsunuz?

HAYDAR B. (Van) — Peki efendim, kabul ederiz.

REİS — Efendim, Siird Mebusu Mustafa Sabri efendi (Kabili telif) kelimesinin tayyı ile yerine (kabili içtima) kelimesini teklif ediyor, encümen de kabul etti.

Dr. FUAD B. (Bolu) — Meclis âzalığı yerine mecalis âzalığı denilse daha iyi olur zannedirim.

REİS — Encümen bir şey diyor mu efendim?

HAYDAR B. (Van) — Esasen maksadımız odur. Mecalisi hayriye de olacak olursa onu da kabul ederiz.

REİS — Şimdi maddenin şekli şöyle oluyor :

İkinci kısım

Nahiye şûrası âzalığı ile kabili telif olmıyan hidemat, nahiye meclisinde içtımai caiz olmıyan kimseler. Nahiye şûrası âzalığından sükutı müs-telzim ahval.

MADDE 14. — Mebusluk ve bilûmüm mecalisi resmiye âzalığı ve memurin nahiye şûrası âzalığı ile içtımai edemez. İşbu evsafı haiz bir kimse nahiye şûrası âzalığına intihabolunduğı takdirde intihabat neticesinin tarihi tebliğinden itibaren on gün müddetle hakkı ihtiyarı haizdir. Bu müddet zarfında hakkı ihtiyarını istimal etmezse âzalığı sakıt olur.

REİS — Efendim, on dördüncü madde hakkında birinci müzakereyi kâfi görüp on beşinci maddeye geçilmesini tensibedenler ellerini kaldırsınlar, Kabul edilmiştir.

MADDE 15. — Baba ile oğul, damat ve biraderlerin bir mecliste içtımai caiz değildir. Bu suretle içtımai caiz olmıyanlar bir nahiye meclis âzalığına intihabolundukları takdirde en ziyade rey alan âzalık hakkını iktisabeder. Tesavii âra vukuunda peder veya sinnen büyük olan birader tercih olunur.

LÜTFİ B. (Malatya) — Meclis değil, Şûra olacak...

REİS — Efendim, meclis kelimesi şûraya tahvil olunacaktır. Bunlar esasen takarrür etmiş meselelerdir.

HACI TEVFIK Ef. (Kângırı) — Efendim, peder veyahut büyük birader tercih olunur diyor. Bu gibi vazifelerde esbabı tercih ilmü irfan olmalıdır. Büyüklük, küçüklük olmamalı. Ona göre tashih edilsin.

HAYDAR B. (Van) — İlmü irfanı olan diye tasrih edebiliriz.

HASAN BASRI B. (Karesi) — Tercih meselesi kura ile tâyin edilmek lâzımdır. İlmü irfanı takdir, zannedersenem kabil değildir. Kura çekilirse daha iyi olur. Bu tarzda tashihini teklif ederim.

EMİN B. (Erzincan) — Efendim, Tefvik Efendinin iddiası vârit değildir. Bunları imtihan mı edecekler...? Peder mi daha âlimdir, yoksa oğlu mu daha âlimdir diye... Ben Basri Beyin ifadesine iştirak ediyorum. Kura iyidir.

HACI TEVFIK Ef. (Kângırı) — Ahali bilir onu...

REİS — Efendim, on beşinci madde hakkında başka söz alan yok. Tadilname de yok...

HASAN BASRI B. (Karesi) — Kura ile olsun...

HACI TEVFIK Ef. (Kângırı) — Teklifim tadilnamedir. Tahriren de olur şifahen de olur...

REİS — Encümen iştirak ederse reye koyayım...

HAYDAR B. (Van) — Efendim, maddenin (tesavii âra vukuunda okuyup yazması bulunan ve okuyup yazması bulunmadığı takdirde peder veya sinnen büyük olan birader tercih olunur) şeklinde tashihi muvafıktır.

REİS — Efendim madde tekrar okunuyor:

MADDE 15. — Baba ile oğul, damat ve biraderlerin bir şûrada içtımai caiz değildir. Bu suretle içtımai caiz olmıyanlar bir nahiye şûrası âzalığına intihabolundukları takdirde en ziyade rey alan âzalık hakkını iktisabeder. Tesavii âra vukuunda okuyup yazması olan ve okuyup yazması bulunmadığı takdirde peder veya sinnen büyük olan birader tercih olunur.

REİS — Efendim, on beşinci maddenin tadil veçhile birinci müzakeresini kâfi görüp on altıncı maddeye geçilmesini kabul edenler ellerini kaldırsınlar. Kabul edildi.

MADDE 16. — Mütaaddit köylerden mürekkep kurada birkaç köyden intihabedilmiş olan âza üç gün müddetle hakkı ihtiyarı haizdir. Bu müddet zarfında hakkı ihtiyarını istimal etmezse en ziyade rey veren köyün âzası olur.

HAYDAR B. (Van) — Kura yerine nahiye-lerde olacak...

VEHİ B. (Karesi) — Efendim, hakkı ihtiyar tabiri pek metruktür. Bunun ashı hakkı hiyar-dır ve daha doğrusu muhayyerdır. Muhayyerdır denilirse bunu köylü de anlar, herkes anlar.

Sonra aşağıda hakkı ihtiyarını istimal etmezse deniyor ki, hakkı ihtiyar, zaten ihtiyarın içindedir...

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim tehlikeli bir madde karşısında bulunuyoruz, birkaç köyden mürekkep olan bir nahiyede demek oluyor ki, herkes istediğı köyden istediğı kimseyi intihabedebilecek. Şu takdirde arkadaşlar Teşkilâtı Esasiye Kanunu münasebetiyle geçen seneye baş ağrıtaacak surette bahsettiğim temsili mahalliye temin ve bu maddenin zeminini teşkil eden 28 nei maddedir. Bir köyün ahalişi diğer

köyün intihabatına iştirak edemez. Ancak nahiyeye dâhilinde bulunan diğer bir köyden intihabedilebilir. Beş köy farzedelim ki, nahiyemizi teşkil ediyor. Bu beş köyün biri tesadüfen diğer köylerden büyük ve maatteessüf gerek rahmani ve gerek şeytani cihetten diğerlerinden yüksek mertebede bulunuyor. Bilhassa şeytani kısımda kuvveti daha ziyade ise emin olalım ki, nahiyeye için lâzım olan âzanın en çoğu o köyden intihabedilecektir. Bahusus ilk senelerde bunun yüzde yüz olmasına kanaati kâmilemdir. Çünkü şu üç beş sene zarfında ahalinin kalben, ruhan olan idare itibariyle ezginliği, bezginliği intihabata karşı soğuk davranmasını intacedecektir.

Ahalimizin birçok kısmı halkımızın bir işini diğerlerine yüklettirmek taraftarıdır. Bundan dolayı bir kere mukabil taraftaki o dişli olan takımlar daha suhuletle kendi muratlarına erecekler ve kendilerini intihabettireceklerdir. Bunu da bertaraf ediniz. Beş nahiyeye tamamiyle, beş köy alesseviye irfanen, serveten, büyüklük, küçüklük itibariyle bir olursa şu halde rahmani, münevver zevattan olmak üzere farzediyorum ki, bir köyde birçok kimseler bulunuyor. İlim ve irfan sebebiyle kazandıkları hüsnü tevecüh...

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Bunlar maddeye dâhil değildir... Sadede...

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Maddeye dairdir. Bilhassa intihabat meselesinde bana hiç ders veremezsiniz. Efendim farzediyoruz ki, bütün âzalar dört köyden ibaret olacak... Bu köyün halini bilmeliyim ki, ben de nahiyeye şûrasında onu bihakkın müdafaa edebileyim. Halbuki ben falan köydeyim. Âzasız kalan köy bana 3-4 saat mesafededir. Belki ben o köyeye hiç gitmemişim veyahut iki köy arasında zıddiyet vardır. O zıddiyeti ben büsbütün alevlendiririm ve o köyü büsbütün terakkiden ve daha doğrusu kendisinin nef'ine taallük eden hisselerden hissedar etmem. Efendiler buraya bir kayıt korsak; bir köyün müntahipleri yalnız kendi köylüsünü intihabedebilir...

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Mebuslar da öyle olacak mı Hilmi Bey?

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — İnşallah. Efendim bu kaydı koyarsak temsili mahalli, bir aşkı sevda ile geçen sene uzun uzadıya arz ettiğim esas tamamiyle teessüs eder ve ümidede-

rim ki, memleket çok istifade eder. Benim kanaati kâmilemdir bundan ibarettir. Binaenaleyh arkadaşlar bu 16 nci madde burada tamamiyle zaittir. Böyle bir kayda lüzum yoktur. Bunun tayyını teklif ederim. (Üç köy olursa beş âza lâzım olursa sesleri) üç köyeye beş âza lâzımdır. Burada biz nüfustan bahsetmiyoruz. Zaten kanunun bu kısmı çok nâkıstır. Meselâ bu köyün nüfusu ne kadar? Yüz, bir diğerinin iki yüz, bir diğerinin üç yüzdür. Böyle muhtelif nüfusla bir köyde iki üç âza çıkar.

HAKKI B. (Van) — Nüfuslar müsavi olabilir.

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — İntihabat Kanununda bu görüşülecektir. Bu intihabata mütaalliktir. Nüfuslar maddi bir meseledir. Nüfuslar müsavi olunca ya beş çıkar ya altı çıkar.

DURAK B. (Erzurum) — Bu hakkı hıyar için üç gün azdır. Mâlûmuâliniz bizim köylerimizde telefon ve saire olmadığı için ve bu teşkilâtta köylerimiz mahrum olduğu için ihtimal ki, takdir edilemez. Bunu on gün yapmanızı rica ederim. Encümen de esasen muvafakat ediyor.

TEVFİK Ef. (Kângırı) — Beyefendinin itirazı vârit değildir. Çünkü nahiyede bulunan ahalinin her birerleri diğer köylerden intihabolanabilirler. Olabilir ki, nahiyeye merkezinden bir adamı beş altı köy intihabetmiş olur. Bu madde, 28 nci madde ile de kabileteliftir. Aslının ipkısı lâzımdır.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Ben de maddenin tayyında musirrim. Esasen gayet fenadır efendim.

REİS — Efendim, Hilmi Bey 16 nci maddenin tayyını teklif ediyor. Tayyını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmedi.

Riyaseti Celileye

(Mütaaddit köylerden mürekkep kurada) tâbiri içtihadınca zaittir. Çünkü mabadında (Birkâç köyden intihabedilmiş olana âza) ibaresi münderiştir ki, o ibare kâfidir. Binaenaleyh (müteaddit köylerden mürekkep kurada) ibaresinin maddeden tayyını teklif ederim.

Muş

Ahmed Hamdi

REİS — Efendim kura kelimesini nahiyeye şeklinde zaten encümen tadil etti. Hacı Ahmed

Efendinin takririni nazarı itibara alanlar lûtfen el kaldırsın. Nazarı itibara alınmadı.

(3 gün) yerine (10 gün) olmasını encümen de kabul ediyor. On gün olmasını tensip buyuyor musunuz. Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

On gün olmak üzere tashih edilecektir. On gün müddetle ibaresi kâfi geliyor mu?

HAYDAR B. (Van) — Evet, kâfi geliyor.

REİS — Efendim madde şu şekli alıyor :

Madde 16. — Mütaaddit köylerden mürekkep nahiyelerde birkaç köyden intihabedilmiş olan âza on gün müddetle muhayyerdır. Bu müddet zarfında hakkı ihtiyarını istimal etmezse en ziyade rey veren köyün âzası olur.

REİS — Tâdilât veçhile 16 ncı maddenin müzakeresini kâfi görüp 17 ncı maddeye geçilmesini arzu edenler lûtfen el kaldırsın. 17 ncı maddeye geçildi.

OSMAN NURİ B. (Bursa) — Müsaade buyurun Reis Bey mâruzatım var.

REİS — Efendim söz alacak zevat daha evvel söz alsınlar, müzakere hitama eriyor. Takrirler bitiyor. Madde reye vaz'olunurken söz alıyorlar.

MADDE 17. — Cinayet, muhilli şeref ve haysiyet bir fiilden dolayı cünha ile mahkûmiyet ve diğer bir nahiyeye sureti katiyede nakli mekân, âzallık ile kabili telif ve içtima olmıyan ahvalden birinin kabul ve ifası âzallıktan sukutu müstelzimdir. Iskat keyfiyeti nahiyeye şûraları kararıyla iera olunur.

HAYDAR B. (Van) — Vilâyet şûrası olacaktır.

REİS — Vilâyet şûrası diye tashih edilecektir.

ŞÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, bu 17 ncı maddede (Cinayet, muhilli şeref ve haysiyet bir fiilden dolayı cünha ile mahkûm olan) diyor. Biz 12 ncı maddenin ikinci fıkrasında âzallığa mâni olan mahkûmiyeti (Muhilli şeref ve haysiyet bir fiilden ve cünha ile bir sene hapis) olarak kabul ettiğimiz için kabul edilen fıkranın buraya aynen ilâvesini ve diğerlerinin tayyını teklif ederim.

TEVFİK Ef. (Kângırı) — Zannedersem bu madde badelintihap şu efali irtikâp edenler hakkında olacaktır. Öteki kablelintihap bir

meseledir. Buna badelintihap demeli. Bu kaydını ilâve etmeli.

Sonra (Muhilli şeref ve haysiyet) gibi muhmel bir übare kullanılıyor. Bâzi efal vardır ki bir memlekette muhilli şereftir, diğer memlekette değildir. Bunun nev'ini tâyin etmeli. Bâzi memleketler vardır ki; meselâ hıristiyan bulunan yerlerde onlara meyhanecilik şereftir. Diğer mahalde muhilli şereftir. Bunların nevelerini tâyin etmelidir.

EMİN B. (Erzincan) — Efendim Hoca Efendi Hazretlerinin iddiasının gayrivariit olduğunu iddia edeceğim. Muhilli şeref ve haysiyet kelimeleri eğer tashih edilmeyecek olursa birçok mehaziri daidir. Birisi tüfek atar, bu muhilli şeref ve haysiyettir diye âzallıktan iskat ederler. Bu tasrih edilirse daha iyi olur zannedirim.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Efendim muhilli şeref denilen Ceraim Kanunu cezada mukayettir. Muhilli şeref ve haysiyet denilen ceraim, sirkat, dolandırıcılık ve emniyeti suistimal gibi ceraim muhtas olarak kabul edilmiştir. Daima muhilli şeref ve haysiyet ceraim, denildi mi bunlar anlaşılır. Bu kanunda mevzudur ve böyle anlaşılır, bunun başka şekilde anlaşılma imkânı yoktur. Yok tabanca çekmiş, tokat vurmış, bunlar zaten muhilli şeref, haysiyet olarak anlaşılmaz.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Bu gibi şeyler dünyanın her tarafında muhilli şeref ve haysiyet efalden değildir. Şükrü Beyin söyledikleri gibi, muhilli şeref ve haysiyet olan haller zaten kavanimizde tesbit edilmiştir. Malûmdur, bilhassa Türkiye hududu dâhilinde bulunan memleketlerde muhilli haysiyet ve şeref bulunan efal malûm olduktan başka her yerde de matruttur. Ankara'da muhilli şeref ve haysiyet olan bir şey Van'da da muhilli şeref ve haysiyettir. Diğer yerlerde de böyledir. Esasen bir fiilin muhilli şeref ve haysiyet olmasını herkes bilir.

TEVFİK Ef. (Kângırı) — Efendi rica ederim resmî kârhanecilik, meyhanecilik de olabilir. Bunları kanun yazmaz. Bir fiilin muhilli şeref ve haysiyet olup olmadığı sonra da tâyin edilemez. Bizde, müslümanlıkta, hiçbir yerde Türkiye hududu dâhilinde, islâm memleketinde meyhanecilik muhilli şeref ve haysiyet olmıyan efalden addedilemez.

HASAN BASRÎ B. (Karesi) — Muhilli şeref kaydını Türkiye dâhilinde anlamıyan hiçbir şahıs yoktur. Bunlar Hıristiyan için varidolsa bile mademki İslâm ekseriyetini ihtiva eden bir memleket kanunu cari ve mer'idir, bu fasıl onlar için de muhilli şeref ve haysiyettir. Binaenaleyh muhilli şeref ve haysiyet kaydını Türkiye dahilinde anlamıyacak bir fert yoktur. Efendim maddenin başına (badel intihap) kelimesinin ilâvesiyle, cinayet, muhilli şeref fıkrasının alâhâlihi ipkasını bendeniz teklif ederim. Avrupada değil Türkiyedeyiz.

TEVFİK Ef. (Kângırı) — Efendim, bilmem birinci teklifim encümence kabul olundu mu? Teklifim badelintihap kelimesiydi kanunun tâyin eylediği âzalıkla kabili içtima ve telif olamıyan birtakım cünha ve cinayetler vardır. Ondan maada kanunun sakıt olduğu birtakım mahalli şeref ve haysiyet ahval vardır ki, katiyen ve katibeten âzalıkla kabili telif ve içtima olamaz. Dâva bundan ibarettir. Meselâ sarhos olmak gibi.

HAKKI B. (Van) — Onu Men'i Müskirat Kanunu halletmiştir.

TEVFİK Ef. (Kângırı) — Sonra bâzı şeyler vardır ki, hükmen hallolunmamıştır. Fakat ahali indinde, efkârı âmme indinde o ahval malûmdur, o ahvali tesbit etmek lâzımdır. Dâvam budur.

İSMAİL SAFA B. (Mersin) — Vilâyetin Şûrası karar verecek, bunun. tatbikinde çok müşkülât vardır.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Tevfik Efendi hoca (badelintihap) kelimesini teklif ettiler. Halbuki bu fasıl intihap fashdır. Onun için (badelintihap) kaydına hacet yoktur.

İSMAİL SAFA B. (Devamla) — Efendim burada âzalıktan ıskatı mucibolan ahval muharrerdir. Arz ettiğim nokta vilâyet şûranının bu hususta karar vermesi, tatbikatta çok müşkülâtı mucibolur. Encümen (meclisi idarei kaza) yerine (vilâyet şûrası) diye karar vermiştir ve meclisi idarei kaza da olamaz. Meclisi idarei kaza esasen nahiye şûrasına merci olamaz. Nahiye şûrasına ancak vilâyet şûrası merci olabilir. Yollarımız yok, postalarımız yok, binaenaleyh ta vilâyet şûrasının iskata karar vermesi. fiiliyatta birçok tehhürata, müşkülâta sebebiyet verecektir. Çünkü biz son kabul ettiğimiz

teşkilâtla, bâzı nahiyeler merkezi vilâyete kırk elli saat mesafede olabilir. Yollarımız yok, postalarımız yok, iskatı icabeden âzanın iskatını ta vilâyet şûrasına kadar getirmek, her halde muameiâtı tehir eder. Onun için biz bu hakkı nahiye şûrasına verelim. Nahiye şûrası içerisinden sukûtu mucibolan âzasının iskatına karar versin, nitekim biz de kendi içimizden iskatı icabeden âzanın iskatına karar veriyoruz. Bu suretle nahiye şûrası haricî nüfuzlardan kurtulmuş olur. Bilfiil ve bizzat kendi âzasını intihabetmiş olur. Onun için bunun tashihi çok doğrudur.

ZEKÂÎ B. (Adana) — Efendim encümen, Safa Beyin mütalâasını kabul ediyor, filhaka doğrudur. Âzalıktan ıskatı lâzım, muhilli şeref ve haysiyet bir fiilinden dolayı cünha ile mahkûm olanları nahiye şûrası da, ayrıca muhabereye hacet kalmaksızın şu maddei kanuniye mucibince tahakkuk eden ahval mucibince, o âzalıktan ıskat edebilir, o suretle ıskat olunur. Tashih edilsin.

Tevfik Efendinin demin muhilli şeref ve haysiyet fiilinden dolayı buyurdıkları ikinci maksat izahatlarından anlaşıldı. Muhilli şeref ve haysiyet olan şeyler Heyeti Âliyece de malûmdur. Burada mevzuubahsolan şey muhilli şeref ve haysiyet cünha ile mahkûmiyettir. Bu mahkûmiyetin müddeti, diğer ceraimde olduğu gibi temdidedilmemiştir. Meselâ bir adamın mahkûmiyeti, muhilli şeref ve haysiyet bir halden dolayı bir ay olsa, o gibilerini şûra âzalığına kabul etmemek demektir. Binaenaleyh bu mesele zannedersem mahallî münakaşa değildir. Tevfik Efendi, alelittlak, mahkûm olmadan muhilli şeref ve haysiyet ef'alde bulunan adamlardan bahsetmek istiyorlar. Bundan dolayı hakkında dâva edilmiş, şikâyet edilmiş, farz edelim buyurdıkları gibi meyhanecilik edenler, affedersiniz, tiyatroculuk edenler, bunlar meclis âzası ve şûra âzası olsun mu? Diyorlar. Filhakika; bu mesele cayı nazardır. Bâzı memleket kanunlarında var. Şûra âzası ve nahiye müdürü, meyhaneci, tiyatrocü olamaz. Eğer Heyeti Celileniz kabul ederse bunu da öyle yaparız. (Hacet yok sesleri) İntihabı Mebusan Kanununda vardır. Ahali islâmiyenin meyhanecilikle iştigal ettiği yoktur. Yalnız ekseriyeti hıristiyan olan bâzı köylerde bunlardan şûra âzası olacak ve belki bâzı köylerde onlardan nahiye müdürü ve

ya âza olacaklar vardır. Meyhanecilik istisna edilmiş olabilir. Bulgaristan Kanununda böyledir. Nahiye şûrası ve âzası meyhanecilikle iştilgal edemezler. Orada bu bir cürüm olmamakla beraber muhilli şeref ve haysiyet olarak kabul edildiği için nahiye müdürlüğü ve şûra âzalı ile itilâf edemez.

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim, maddenin başına (intihaptan sonra) demek, açık olması, vazih olması için lâzımdır. Safa Beyin mütalâatı da tamamen vârittir. Onun için muhilli şeref ve haysiyet ahvalden birinin kabul ve ifasıyla âzalaktan sukut eder ve bu sukuta nahiye şûrasınca karar verilir veyahut sukut, nahiye şûrasınca tesbit edilir, tarzında bir fıkranın ilâvesi lâzımdır. Zaten buna itiraz edecek olursa hakkında karar verilen zat, bütün nahiye şûra-

sının kararlarının mercii istinafi olan vilâyet şûrasında tetkik edilir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — (Badelintihap) kaydına lüzum yoktur. Çünkü; sukut, iskat, intihaptan sonra olabilir. Zaten fasıl da intihap hakkındadır. Bu kayda lüzum yoktur.

REİS — Efendim Safa Bey 17 nci madde hakkında esaslı bir tadil teklifinde bulundu. Safa Beyin teklifine encümenin muvafakat ettiği anlaşılıyor. Fakat tadilname gönderilmedi. Tensip buyurursanız bu maddeyi encümene verelim. Encümenin de nazarı dikkate aldığı efkâr ve mütalâat ile yeniden muaddel bir şekli yazarak bize getirsin. Bu hususta Yozgad Mebusu Süleyman Sırrı Beyin tadilnamesiyle beraber bu maddeyi encümene veriyoruz.

On dakika teneffüs

İKİNCİ CELSE

Açılma saati : 4 sonra

REİS — Birinci Reisvekili Hasan Fehmi Beyefendi

KÂTIPLER : Said Bey (Muş), Haydar Bey (Kütahya)

REİS — Celse küşadedildi. Encümen 17 nci maddeyi tadilen göndermiş. Şekli müsahhahı okunacak :

Riyaseti Celileye

Madde muaddele berveği âtidir :

MADDE 17. — Cinayet, muhilli şeref ve haysiyet bir fiilden dolayı cünha ile ve efali saireden dolayı bir sene müddetle veya daha ziyade hapse mahkûmiyet ve diğer bir nahiyeye sureti katiyede nakli mekân, âzalık ile kabili telif ve içtima olmayı ahvalden birinin kabul ve ifası âzalaktan sukutu müstelzimidir. Iskat keyfiyeti nahiye şûrası kararıyla icra olunur.

8 Teşrinisani 1337

REİS — Trabzon Mebusu Celâl Beyin bir tadilnamesi var. (Muhilli şeref ve haysiyet bir fiil ile iştihar) suretiyle maddenin tashihini teklif ediyor. Zaten encümenin gönderdiği se-

kil bu tadilnameyi temin ediyor. Onun için reyinize arz etmiyorum.

Efendim, bu madde hakkında başka mütalâa var mı?

TEVFIK Ef. (Kângırı) — Bendeniz bu madde hakkında bir teklifte bulunmuştum.

REİS — Encümen nazarı dikkate almamış efendim.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Reis Bey intihaptan sonra iskat edilir. Iskat kelimesiyle badelintihap kelimesi anlaşılır. Iskat intihaptan sonra olur.

REİS — Efendim reye arz etmek için tadilname yok, eğer tadilnamesiz mütalâat ve mülâhazatı reye arz etmek usulden olsa idi yapardım. Arzu ederseniz reyinize arz edeyim.

SEVKİ B. (İçel) — İntihabedilmeyen bir adamın sukutu icabeder mi?

REİS — Efendim müsaade buyurun, söz

istiyen varsa söz vereyim. (Yoktur, sesleri) peki, efendim.

17 nei maddenin encümenenden gelen tadili veçhile birinci müzakeresini kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Kabul edildi, efendim.

Efendim, üçüncü kısım; (Muamelâtı intihabiye) hakkındadır. 18 nei madde okunacak.

MADDE 18. — İntihap senesi Mayısın birinci günü bilümmü nahiyelerde intihap cetvelerinin tanzimine mübâseret olunur. İntihap cetvelleri; nahiye dairesindeki intihap defteri esas ittihaz edilerek nahiye müdürü tarafından tanzim ettirilir. Müteaddit köylerden mürekkep nahiyelerde her köye ait intihap cetvelleri ayrı ayrı tertibolunur. İş bu cetvellerin nihayet bir ay zarfında tanzim ve ikmalî lâzımdır.

RAGIB B. (Kütahya) — Efendim malûmû âliniz yaptığımız kanun, vakaa ismi Nahiye Kanununu ise de bunlar şimdiki mevcudolan nahiye gibi büyük nahiye mahiyetinde değildir. Binaenaleyh bu nahiyeye doğrudan doğruya köy demek daha muvafıktır. Bu itibarla şimdi bu köyün haleti ruhiyesini ve onun ahvali içtimaiyesini düşünmeli ve ona göre basit bir şekilde kanunlar yapmalıyız. Şu faslı yukardan aşağıya tetkik edecek olursak görürüz ki, İntihap Kanununda mevcut ve müteamel ahkâm ne ise hemen kâffesini ihtiva ediyor. Yani köylünün yapamayacağı köylüce pek müşkül olan birtakım mevaddı muhtevidir. Onun için bendenize kalırsa bu faslı encümeneye gönderelim. Köylüye yarıyacak bir tarzda, köylünün yapabileceği bir mahiyette basit bir şekil kabul etsin. Ve o şekil ile göndersin. Yoksa bu, köylünün zihnini işgal ve iğlâk eder. Üç gün zarfında itiraz edecekti, beş gün zarfında merkezi vilâyete gidecekti, merkezi vilâyetten tasdik edilecekti, reddedilecek, icabederse istinaf edecekti gibi birçok ahkâm vardır. Bunları köylü yapamaz. Köylü için pek müşküldür. Hususiyle bu şekli hayata hiç almamış bir cemaat için çok müşkül bir iştir. Eğer Heyeti Aliyeniz kabul buyurursa encümen bunu daha basit bir şekilde yapsın. Meselâ intihap yapıldığı vakit hakkı intihabı haiz olanlar üç gün zarfında yevmi muayyeni davul ile ilân edilerek müracaat etsinler. Veyahut tâyin olunan günde gelsinler. Doğrudan doğruya rey-

lerini versinler böyle basit birtakım şekiller konulmalıdır. Bu şekil köylü için müşküldür.

Şimdi birinci maddeye gelince efendim; eğer bu şeklin kabulü icabediyorsa birinci maddede iki ciheti şayanı müzakere görüyorum. Birincisi : Mayısın birinci günü intihaba mübâseret edilecektir. Yani intihap muamelâtına mübâseret edilecektir; Ağustos nihayetinde intihabat hitam bulacak. Mayısın birinden Ağustos nihayetine kadar köylü intihap muamelâtıyla zaman, zaman meşgul olacak. Hiç şüphe yoktur ki, efendiler köylüler üç dört derece intihabat yapacaktır. Yani nahiye şûrasını intihabedecek, sonra vilâyet şûrasını, sonra Büyük Millet Meclisi intihabatını icra edecek, birçok intihabatla meşgul olacak. İntihap zamanları daima buhranlı zamanlardır. Yani intihap devirlerinde memleketler, köyler buhran geçirirler Mayısın birinci günüyle Ağustos nihayeti ki, köylünün kendi hususatiyle en çok meşgul bulunduğu, ziraatiyle, hayvanatiyle velhasıl herbir şeyiyle meşgul olduğu bir devredir, bir safhadır. Onun için bu zamanda köylü sureti katiyede intihabata iştirak edemeyecektir. Ağustos nihayetinde iera kılınacak intihabata köylünün ancak dörtde biri iştirak eder. Mütebakisi harmanlarıyla meşgul olur. Halbuki bu öyle bir intihab ki, kendisinin doğrudan doğruya mukadderatiyle, hayatiyle alâkadardır. Dörtte birinin iştirakiyle yapılacak intihabatın hiçbir kuvveti olmaz ve o şûra ve nahiyeyi temsil edemez. Binaenaleyh mebeî intihabı bendenize kalırsa Mart'ın birinci günü olarak kabul etmelidir. Çünkü köylünün en az meşguliyetli zamanıdır. Sonra da defter bir ay zarfında nahiye müdürü tarafından tanzim edilir. Halbuki bir nahiyenin âzami iki bin, üç bin nüfusu vardır. Bunlardan hakkı intihabı haiz olanlar âzami yedi sekiz yüz kişi olacaktır. Yedi sekiz yüz kişinin defterini bir ay zarfında ikmal edecektir ki, uzun zaman bırakmaktan ise köylünün en az işi olan zamanda köylünün işini bitirmek için bunu da on beş güne tenzil etmeli ve onu mütaakıp gelecek zamanları da tayyetmeli ki, köylünün işinin en az olduğu bir zamanda intihap muamelesi bitsin, köylü iş zamanında işiyle meşgul olsun. Bu noktayı nazardan bu üçüncü kısım basit bir surete ifrağ etmek üzere encümeneye iade etmeli. Heyeti Aliyenize kabul edilecek olursa 18 nei mad-

de hakkında itirazım budur. Buna dair tadilnamem vardır.

VEHBİ B. (Karesi) — Bu madde, intihap senesinin Mayıs'ın birinci günü başlayacağını gösteriyor. Demek ki, memleketin her noktasında nahiye intihabatı Mayıs'ta başlayacak. Binaenaleyh memleket dâhilinde nahiye şûraları intihabatı dört senede veyahut iki senede bir her yerde Mayıs'ta başlayacak.

Fırkaçılığı çok olan memleketlerde nahiye şûraları intihabatını böyle muayyen vakitlerde tesbit etmek belki birtakım âmali tervicettirmek için olabilir. Fakat biz memleketimizde bunun ilelebet matrud olmasını istiyoruz. O halde, teşekkül edecek fırakın, her halde memleketin esasatına, meselâ çiftçiliğine, ziraatine, ticaretine velhasıl hayatı memlekete alâkadar olan kısımlarına muhasır kalmasını arzu ediyoruz. Bu halde nahiyeleri siyasetçilikle alâkadar etmekten kurtarmak lâzımdır. Bir bu noktadan ve bir de amelî noktai nazardan bunun Mayıs olması muvafık değildir. Ragıb Bey biraderimiz Mayıs ile Mart'ı gösterdi. Halbuki memleketini düşünerek söylediği Mart'ta, başka yerlerde orak yapanlar bulunur veyahut orak yaklaşmış yerler bulunur. Bunu burada tesbit etmenin imkânı yoktur. Buralarda Teşrinevvel'de harman yapıldığını gördüm. Halbuki Mayıs'ta harmanımı ikmal eden yerlerimiz de vardır. Şu halde, buraya koyabileceğimiz şey, evvelâ intihap sene başını tesbit etmek ve sonra o zamanda intihabata başlamayı göstermek, bunun için intihap sene başını vilâyet şûralarına terk ederiz. Her mahal bir defa intihap sene başlarını tâyin ve tesbit eder ve orada intihabat o vakit başlar. Onun için bendeniz teklif ediyorum: İntihap sene başı vilâyet şûrasınca tâyin ve tesbit edilir ve sene başında bilûmum müntahipler gelir... ilâh.

Bir de intihap cetvelleri nahiye dairesinde olacağı yerde karye dairesinde denilmiş, bunda zühul olacaktır, nahiye denilecektir.

• **HAYDAR B. (Van)** — Evet efendim, nahiye olacak.

REİS — Necib bey, buyurun.

NECİB B. (Ertuğrul) — Vazgeçtim.

REİS — Şevki bey, buyurunuz.

ŞEVKİ B. (İçel) — Efendim, bendenizin söyleyeceğini Ragıb bey söylediler. Yalnız ahali ziraate mütaallik işleri tâ Mayıs ayından itibaren Eylül, Teşrinevvel nihayetine kadar devam

ettirir ve Teşrin aylarında ziraate başlar. Marta kadar devam eder. Bunun için ahali Mart, Nisan aylarında boş kalır. (Öyle değil, her yerde değil, sesleri) Binaenaleyh Mart iptidasında intihabat başlarsa Nisan nihayetine kadar bitmiş olur.

HAYDAR B. (Van) — Efendim endişeler ve münakaşalar hep köylünün ziraat ile meşgul olduğu bir zamanda intihapla meşgul olması keyfiyetindedir. Bendenize kalırsa encümenin teklifi hepsinden daha muvafıktır. Çünkü Mayısın birinci günü başlayan muamelede bir ay zarfında defterler ihzar ve ihracolonacaktır. Bu defterlerin ihzarında köylünün hiç dahlü tesiri yoktur. Sonra hazırlanan defterler Haziranın yirmi beşine kadar talik olunacak. Bu keyfiyeti talikten maksat ne olabilir? Bu müddet zarfında hakkı intihabı haiz olan her şahsı kendi ismi mukayyet midir, değil midir? Diye ona bakacaktır. Bu pek büyük bir meşguliyet değildir. Kendilerini ziraatten alıkoyabilecek şekilde değildir. Bu suretle hakiki intihap Ağustosun nihayetinde başlar. Bu zamanda ekseri yerlerde harmanlar kalkmıştır. (Gürültüler) Rica ederim bitireyim. Burada deniyor ki: Üç gün zarfında intihabat icra olunacak ve o üç gün zarfında köyler sırasıyla davet edilip reyini atacak ve intihabat birkaç saate inhisar etmiş olacaktır. Yoksa köylü bu intihap devresi zarfında müstemirren meşgul olmayacaktır. Yalnız Haziran ayı zarfında talik edilen listelere eğer kendisi okumak bilmezse başkaları marifetiyle ve okumak bilirse kendisi bakacaktır. Ve bundan, kanunda munderiç olan ve bundan evvel kabul ettiğimiz maddelerdeki evsafı haiz olup olmadığı anlaşılacak. Bunda kuşkulanan bir şey yoktur zannedirim ve buna mahal yoktur.

ŞEVKİ B. (İçel) — Ağnam ve mevaşi sahibi olanlar Ağustosta kâmilen yaylaya giderler ve on iki, on beş günlük uzak yerlere giderler.

HAYDAR B. (Van) — Efendim ilân olunacak ve o zaman üç gün zarfında gelebilecektir.

• **TEVFİK Ef. (Kangırı)** — Efendim encümenimiz, intihap senesi Mayısın birinci günü demekle birçok şeyler düşünmüşler zannediyorum. Yani intihap manevraları düşünmüşler. Mebusluğun senei intihabiyesi' bizim senei maliyemiz olan Marttan başlar ve daha birçok şeyler... Eğer intihabı böyle Mayıs'a bırakacak olursak ilerde mebus intihabatı bu intihap dolayısıyla tesir ve teessürden hâli kalmaz. En doğru teklif Vehbi

beyefendinin teklifidir ki, vilâyet şûralarına terk etmektir. Bu da mahzurdan salim değilse de yine iyidir. Şûralara bırakmalıdır.

ZAMİR B. (Adana) — Efendim intihabı Mayıs bırakmak doğru değildir: Çünkü vilâyetlerimizin her tarafını göz önüne getirelim. Birçok vilâyetlerimiz vardır ki, Mayısta en işlek zamanlarıdır. Bunun için senenin birkaç boş zamanları vardır ki, meselâ, Kânunuevvel, Kânunusani aylarında her kes boştur. Binaenaleyh bendeniz Kânunuevvel, Kânunusani aylarında intihabın ierasını teklif ediyorum.

REİS — On sekizinci maddenin tadili için verilen beş takrirden dördü intihap senesi mebdeinin Mayıstan gayri günlere alınması hakkındadır. Fakat Karesi Mebusu Vehbi beyin takriri, intihap senesi mebdeinin vilâyet şûralarınca tesbit edilmesini mutazammındır. Bu takriri nazarı dikkate alanlar lûtfen ellerini kaldırsın. Lûtfen ellerinizi indiriniz. Bu tadilnameyi nazarı dikkate almayanlar lûtfen ellerini kaldırsın. Tadilname nazarı dikkate alınmıştır.

O halde diğer Mart, Nisan, Kânunusâni aylarında olması yolundaki takrirlerin bir kıymeti kalmadı. Yalnız Kütahya Mebusu Ragıb Beyin takririnin ikinci fıkrası vardır ki, reyinize arz ediyorum. Maddenin son fıkrasındaki bir ay zarfındaki müddetin on beş gün olmasını teklif ediyor. Nazarı dikkate alanlar lûtfen ellerini kaldırsın. Ellerinizi lûtfen indiriniz. Efendim, Ragıb Beyin takririni nazarı dikkate almayanlar lûtfen el kaldırsın. Nazarı dikkate alınmıştır.

NECİB B. (Ertuğrul) — Reis Bey müstenkifler kabul mü sayılır?

REİS — Hayır efendim.

Şu halde intihap senesi mebdeini şûralara bırakıyoruz. Bir ay da, on beş gün oluyor.

VEHBİ B. (Karesi) — Reis Bey bir tashih daha vardır. Nahiye olacaktır.

REİS — O halde madde şu şekli aldı :

MADDE 18. — İntihap sene başı vilâyet şûralarınca tâyin ve tesbit edilir. Sene başında bilûmum nahiyelerde intihap cetvellerinin tanzimine mübâseret olunur. İntihap cetvelleri, nahiye dairesindeki intihap defteri esas ittihaz edilerek nahiye müdürü tarafından tanzim ettirilir. Mütaaddit köylerden mürekkep nahiyelerde her köye ait intihap cetvelleri ayrı ayrı tertibolunur. İşbu cetvellerin nihayet on beş gün zarfında tanzim ve ikmalî lâzımdır.

REİS — On sekizinci maddenin birinci müzakeresini kâfi görüp de on dokuzuncu maddeye geçilmesini kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edildi.

On dokuzuncu maddeye geçildi.

MADDE 19. — İntihap cetvellerinin ihtiva ettiği mevad berveçhi âtidir.

1. Hakki intihabı haiz olanların isim ve şöhretleri,
2. Sanatları,
3. Sinleri,
4. Okuyup yazmak bilip bilmediği ve bir mektepten mezun ise o mektebin ismi, derecesi,
5. Mahalli ikametleri.

REİS — Efendim! söz alan yok. Tadilname de yok. Fakat; maalesef reyinize arz etmek için ekseriyet de yoktur.

Perşembe günü içtima etmek üzere Celseyi tatil ediyorum.

(Kapınma saati : 3 sonra)

